

УДК 336:72

Н.В. Лагодієнко, ст. викладач

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

СКЛАДОВІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**Н.В. Лагодиенко**, ст. преподаватель

Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина

СОСТАВЛЯЮЩИЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ СТАБИЛЬНОСТИ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ**Nataliia Lahodiienko**, senior teacher

Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

COMPONENTS OF PROVIDING FINANCIAL STABILITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Досліджено теоретико-методологічні засади формування та забезпечення фінансової стійкості підприємства аграрної сфери, визначено основоположні складові, що формують стан рівноваги аграрних підприємств, зазначені домінуючі напрями прояву фінансово-економічної стійкості аграрних підприємств в умовах трансформації галузі.

Ключові слова: фінансова стійкість, рівновага, стратегічний розвиток, складові фінансової стійкості, розвиток аграрних підприємств.

Исследованы теоретические и методологические подходы формирования и обеспечения финансовой стабильности аграрных предприятий, очерчены основополагающие составляющие, формирующие состояние финансового равновесия аграрных предприятий, определены доминантные направления проявлений финансово-экономической стабилизации аграрных предприятий в условиях трансформации отрасли.

Ключевые слова: финансовая стабильность, финансовое равновесие, стратегическое развитие, составляющие финансовой стабильности, развитие аграрных предприятий.

Studied theoretical and methodological principles of formation and ensure the financial viability of agrarian sphere, defined the basic elements that form the equilibrium of agricultural enterprises referred dominant display of directions of financial and economic sustainability of agricultural enterprises in the transformation industry.

Key words: financial stability, balance, strategic development, the financial stability, the development of agricultural enterprises.

Постановка проблеми. Фінансову складову економічної діяльності аграрних підприємств об'єктивно слід вважати конститутивним (базовим) елементом рівня економічного захисту бізнес-інтересів функціонування суб'єкта економічних відносин. Фінансова стійкість сучасних відносин у економічній сфері аграрного виробництва постає як неоднозначна та багатофакторна фінансово-економічна категорія. Характеризувати її можна з різних позицій, передусім, як базисне поняття у фінансовому менеджменті підприємств аграрної сфери та як основоположний критерій їх фінансової безпеки. У вітчизняних та зарубіжних наукових економічних дослідженнях спостерігається факт нероздільного, або часткового ототожнення фінансової стійкості із формуванням та реалізацією фінансово-економічного потенціалу підприємства та ефективністю управління фінансовою діяльністю, що, у свою чергу, характеризується синхронізацією та збалансуванням фінансових потоків підприємства, достатнім фінансовим забезпеченням стратегічного розвитку, оптимальною структурою капіталу та усталеним нарощенням ринкової вартості підприємств аграрної сфери в майбутньому періоді. Фундаментальне дослідження цієї фінансово-економічної категорії повинно бути, на наш погляд, зорієнтовано передусім на формування категоріального апарату дефініції, створюючи при цьому розгорнуту основу для визначення критеріїв управління фінансовим забезпеченням стратегічного розвитку підприємств аграрної сфери. Отже, в умовах трансформації аграрної економіки та перманентних кризових явищ проблема забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання аграрної сфери набуває своєї актуальності та своєчасності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Безперечно аргументованою є позиція науковців М.Я. Дем'яненка, І.Ю. Гришової, О.В. Глушко, Ж.В. Дерій, М.П. Бутка, І.О. Крюкової, В.О. Ткач, Т.С. Шабатури, В.В. Кужеля, А.В. Лісового, І.П. Отенко,

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

О.В. Царенко, С.М. Шкарлета, Б.Й. Пасхавера, Н.С. Танклевської, І.Б. Хоми, В.В. Сафонова, Б.О. Язлюка [1–10], які дотримуються теорії, що фінансова стійкість підприємства є базисом функціонування економічних систем за умов нестабільності економічних процесів, невизначеності та динамічності економічного середовища. Забезпечення фінансової стійкості підприємств аграрного виробництва має широкий теоретико-методологічний базис, що посідає провідне місце в системі економічних концепцій, пов'язаних управлінням фінансовими потоками та традиційно використовується в практичній діяльності аграрних підприємств. Зміст економічної природи наукової категорії «фінансова стійкість» перетерпів еволюцію розуміння у значній кількості наукових публікацій, проте сьогодні дискусійним залишаються параметри загальної стійкості підприємств аграрної сфери, виходячи із перманентності кризових умов розвитку сучасної аграрної економіки України.

Для розкриття економічної природи дефініції «фінансова стійкість» науковці та вчені (як зарубіжні, так і вітчизняні) використовують багатовекторні методологічні підходи, внаслідок чого виникає часом неоднозначна кількість трактувань цієї категорії, що об'єднується у відповідні підходи. На основі визначеного підходу висвітлюють різні аспекти цього поняття, що породжує проблему об'єктивізації змістових характеристик економічної категорії, залишаючи відкритою тематику для подальших досліджень.

Мета дослідження. Дослідити змістовні характеристики та складові фінансової стійкості стратегічного розвитку підприємств аграрної сфери.

Виклад основного матеріалу. Фінансова стійкість економічного стану підприємств є широко досліджуваною економічною категорією, важливим аспектом якої є її індикативні можливості під час визначення її рівня, діагностика та моніторинг її окремих системоутворюючих елементів. Наявність таких споріднених категорій, як фінансова та економічна стійкість формує розмитість у доборі категорійного апарату та методичного інструментарію для застосування цих категорійних понять.

Концептуально фінансова стійкість у сучасних дослідженнях позиціонується як елемент та складова економічної стійкості підприємства, яка забезпечує певний ступінь усталеності фінансового стану, необхідний рівень якої досягається за рахунок оптимізації джерел фінансування діяльності суб'єктів аграрної сфери та оптимальності у процесі управління фінансовими потоками. Практика комплексного дослідження фінансової стійкості в контексті із поглибленням категорійного апарату економічної стійкості сформувала різнопланові трактування цієї фінансово-економічної категорії. На думку І.Ю. Гришової, фінансова стійкість – це економічно виважений стан підприємства, який повинен визначатись конкретним співвідношенням елементів капіталу та активів підприємства, що встановлено в його балансі, та характеризується системою фінансових показників, які формують методичний інструментарій управління фінансовою стійкістю підприємств аграрної сфери [1]. Зазначається, що фінансова стійкість – це не лише сукупність відповідних показників, а й кваліфікована їх інтерпретація у процесі діагностики та моніторингу економічної діяльності підприємства. Дещо іншого підходу під час визначення фінансової стійкості підприємства дотримується О.В. Глушко, який наполягає на тому, що «дослідження здатності мобілізувати фінансові ресурси та використання їх у напрямку, який забезпечить економічне зростання» забезпечує більш об'єктивний погляд на це категорійне поняття [11]. Отже, критерієм стійкості визначено достатню наявність фінансових ресурсів для забезпечення відтворення аграрного виробництва та нарощення діяльності підприємства в майбутньому періоді. Проте, на наш погляд, фінансові ресурси мають свою ціну залучення в господарську діяльність підприємства та, сформовані в масштабах, що перевищують потребу в певному проміжку часу, не генерують додаткового прибутку і супроводжуються нарощенням фінан-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

сових ризиків у часі, тобто потребують фінансового захисту, що об'єктивно притаманне саме аграрним підприємствам внаслідок специфіки функціонування фінансових потоків в аграрній сфері.

Тобто думка, що фінансову складову економічної стійкості підприємства доцільно позиціонувати через наявність фінансових ресурсів, які за умов постіндустріальної економіки поряд з інформаційними та інтелектуальними є базовим потенціалом, що забезпечує економічно стійке функціонування економічного суб'єкта [10], є досить обмеженою з позиції ефективного використання сформованого обсягу фінансових ресурсів підприємств та оптимального управління фінансовими потоками галузі.

Позиція щодо трактування фінансової стійкості підприємства Т.С. Шабатури ґрунтується на комплексному підході. Цей підхід є основним серед науковців-економістів для дослідження багатофакторних економічних явищ. У межах цього підходу фінансова стійкість – це один із фінансових станів підприємства, який стає можливим лише за наявності конкретних видів, кількості та якості фінансових ресурсів, необхідних і достатніх для досягнення поставленої мети та компетенцій управління цими ресурсами в процесі аграрного виробництва [2]. Фінансова стійкість підприємства у розумінні І.О. Крюкової – це відповідність обсягів фінансових ресурсів та джерел їх утворення, співставність дебіторської і кредиторської заборгованостей підприємства, можливості своєчасного розрахунку за зобов'язаннями та наявність власних коштів для примноження активів підприємства [9]. Такі підходи до трактування фінансової стійкості визначають дефініцію як сукупність показників, критеріїв та індикаторів (кількісного та якісного характеру), які надають оцінку реального рівня фінансового стану суб'єкта господарської діяльності, інтерпретацію відхилень показників, якими фактично і встановлюють рівень економічно стійкого функціонування суб'єкта господарської діяльності, проте не розкривають вартісний потенціал його розвитку в стратегічній перспективі та не враховують галузеві особливості розвитку підприємств аграрного виробництва.

Фінансова стійкість розкривається через певне співвідношення величини: структури та складу активів, зобов'язань і власного капіталу. Такий підхід обґрунтовується тим, що «стійке фінансове становище формується у процесі всієї виробничо-господарської або комерційної діяльності підприємства» [6]. У процесі дослідження понятійного апарату фінансової стійкості підприємств агропродовольчої сфери запроваджується методологічний інструментарій, який ураховує значний вплив ендегенних та екзогенних факторів, що, у свою чергу, трансформує контури вимірів сутнісних характеристик дефініції та визначає її практичну спрямованість у діяльності підприємств агропродовольчої сфери.

Дотримуючись теоретико-методологічних засад ресурсної концепції ми вважаємо, що фінансова стійкість підприємства аграрної сфери розглядається через необхідне і достатнє для досягнення поставленої мети кількісне та якісне співвідношення ресурсів підприємства й компетенція менеджменту щодо ефективного їх використання. На основі цієї концепції важливу роль у поглибленні категорії «фінансова стійкість підприємства» повинно відігравати також і відповідне до базових засад цієї концепції методологічне забезпечення. Цей методологічний інструментарій об'єднує показники фінансової стійкості в єдину динамічну систему, створюючи передумови для адекватної імплементації їх в інтегральний показник. При цьому для визначення категорії фінансової стійкості доцільно акцентувати увагу не лише на ресурсній концепції, але і на інших підходах та засадних умовах формування цієї економічної категорії. Деякі автори наголошують, що дослідити зміст деяких якісних показників можна із використанням інституційного підходу.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Специфіка фінансової стійкості як суто економічної категорії полягає в її багатогранності, оскільки це поняття охоплює значну кількість факторів впливу на суб'єкт господарювання. Виходячи із класичної ресурсної концепції та її органічного поєднання із сучасною вартісною концепцією, фінансову стійкість можна трактувати через трансформацію вартості капіталу підприємства. Суть цього погляду ґрунтується на виділенні певних ключових моментів зміни стадій кругообороту капіталу підприємства, що впливають на формування фінансової стійкості: структура, розподіл і використання капіталу, а також пов'язані з цим ризики. Така характеристика дає змогу позиціонувати фінансову стійкість суб'єкта аграрної сфери як безперервний та активний до змін процес кругообороту вартості капіталу в різні форми та всіх стадіях кругообороту (готова продукція, товари і послуги, грошові кошти, ресурси). Основна відмінність у цьому трактуванні фінансово-економічної категорії полягає у врахуванні руху капіталу та необхідності адаптації господарюючої одиниці в аграрній сфері до просторових умов і часових реалій.

На противагу трактуванням фінансової стійкості, що ґрунтуються на ресурсній концепції та вартісній концепції трансформації капіталу, існує підхід із яскраво вираженим імперативом стабілізації фінансового потенціалу підприємства. Згідно з цим підходом фінансово стійкими можуть вважатися лише ті підприємства, які формують власні активи виключно за рахунок власних фінансових ресурсів, що є досить дискусійним з погляду науковців, які широко використовують механізм фінансового левериджу. По-перше, підприємства втрачають потенціал нарощення рентабельності власного капіталу за рахунок залучених джерел.

По-друге, не допускається наявність дебіторської і кредиторської заборгованості, оскільки традиційно фінансову стійкість підприємства визначають через своєчасний розрахунок за своїми зобов'язаннями. Цей підхід не має практичної реалізації в сучасних умовах розвитку аграрної сфери через сезонність виробництва, дефіцит власних фінансових ресурсів та потребу в додатковому капіталу в період розширення кон'юнктури ринку, або нарощування нематеріальних активів, які є затратними і не можуть покриватися оборотним капіталом підприємства. Через це фінансову стійкість не можна характеризувати лише за допомогою показників поточної платоспроможності підприємства, відсутності залучених ресурсів, проте, безперечно, обґрунтованим є врахування можливостей виконання поточних зобов'язань та наявність збалансованих елементів у структурі активів і капіталу підприємств, оптимізованих за критеріями мінімізації вартості інвестованого капіталу й ризиків комерційної діяльності, економічного захисту стратегічних бізнес-інтересів та нарощення ринкової вартості бізнесу на перспективу.

Попри те, у контексті формування категорії економічної стійкості доцільно враховувати і постіндустріальні умови розвитку економіки та необхідність потужного потенціалу нематеріальних активів.

Фінансова стійкість є тим чинником підприємства як економічної системи, який визначає стан рівноваги, що забезпечує стабільну динаміку фінансово-господарської діяльності та перспективи стратегічного розвитку через консолідацію ресурсних можливостей та управлінських компетенцій, встановлення рівноваги між внутрішнім потенціалом і зовнішніми загрозами для забезпечення росту ринкової вартості бізнесу.

Особливість фінансової стійкості як індикатора економічної стійкості полягає в широкому переліку факторів, зокрема групи показників рентабельності, ділової активності, ліквідності та фінансової незалежності, що формують комплексну оцінку функціонування економічної одиниці. Здатність суб'єкта господарювання своєчасно здійснювати платежі та реалізовувати інші фінансові проекти для забезпечення розши-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

реного відтворення, а за умов непередбачуваних ситуацій зберігати платоспроможність та ліквідність, свідчить про фінансову стійкість підприємства [8; 12].

Суть категорії «фінансова стійкість» полягає у визначенні такого рівноважного співвідношення джерел формування капіталу та напрямків його використання, який забезпечить виконання всіх цілей та стратегічних завдань підприємства аграрної сфери. При цьому доцільно відзначити, що сутність фінансової стійкості, як показника діяльності підприємства, полягає у визначенні такого співвідношення розміру сформованого, розподіленого та використовуваного капіталу, який би зумовив зростання обсягів прибуткової виробничої діяльності, темпів зростання реального власного капіталу, а також збереження достатнього для функціонування підприємства рівня платоспроможності і кредитоспроможності.

Наукові пошуки, метою яких було формування цілісного і реалістичного розуміння фінансової складової економічної стійкості підприємства, зумовили необхідність використання консолідованого підходу. На основі цього підходу фінансова стійкість підприємства характеризується через можливості підприємства фінансувати свою діяльність, забезпечувати його фінансовими ресурсами, необхідними для відтворювального функціонування підприємства. Під час визначення цієї економічної категорії додатково потрібно враховувати ефективність фінансових відносин з іншими юридичними і фізичними особами та їхній рівень платоспроможності.

Дослідивши категорію фінансової стійкості підприємства, вважаємо доцільним визначити змістовне наповнення всіх складових та інтерпретувати синергетичний ефект як результат їхньої взаємодії. Категорійний апарат фінансової стійкості аграрного підприємства визначається переліком складових, які впливають на рівновагу підприємства з урахуванням взаємозв'язків між ними. Вчені [1–9], які досліджували фінансову стійкість, виділяють такий перелік її складових: О.В. Митяй аналізує економічну рівновагу та фінансову стійкість як сукупність фінансової, виробничої та організаційної підсистеми. О.А. Хлистун визначає такі складові, як фінансова, виробнича, маркетингова, організаційно-кадрова та інвестиційно-інноваційна складові фінансової стійкості сталого розвитку підприємств аграрної сфери. В.В. Кужель диференціює загальну економічну стійкість підприємства на виробничу, кадрову, фінансову та інноваційну складову. Є.І. Масленніков, аналізуючи економічну стійкість вітчизняних підприємств, виділяє маркетингові, фінансові, торгово-технологічні та організаційно-управлінські бізнес-процеси. О.В. Глушко економічну стійкість розглядає контекстно зі складовими конкурентоспроможності підприємства, визначає підсистеми за напрямками використання ресурсів на організаційно-управлінські і кадрові ресурси, техніко-технологічні ресурси та фінансові ресурси [1–10].

На основі запропонованого переліку підсистем стає зрозуміло, що складові фінансової стійкості підприємства є варіативними, із набором суб'єктивних компонент. Ці компонентні складові, як правило, визначаються за принципом галузевої належності об'єкта оцінювання та вектора наукового дослідження. Формування структури підсистем фінансової стійкості позиціонується як багатокритеріальне, комплексне завдання.

Методологія визначення адаптованого до умов сучасного ринку переліку складових фінансової стійкості передбачає такі критерії: повною мірою включати базові фактори впливу на економічну систему; враховувати складові економічної стійкості, які мають реальний і суттєвий вплив на суб'єкт господарювання; акцентування не тільки на особливостях галузі, але й на специфіці функціонування підприємства; врахування академічних знань у конкретній предметній сфері дослідження.

Враховуючи сформовані вище позиції, ми вважаємо обґрунтованим запропонувати доцільність використання визначеного переліку наступних складових фінансової стійкості для вітчизняних аграрних підприємств (табл.).

Таблиця

Домінантні напрями прояву фінансово-економічної стійкості аграрних підприємств

Назва підсистеми	Обґрунтування доцільності використання структурного елементу системи фінансової стійкості
Захисту	Рівень фінансової стійкості, по суті, відображає ефективність управління грошовими потоками, зокрема власними та позиковими коштами підприємства. Фінансова складова враховує кон'юнктуру фінансового ринку та його фінансових ресурсів. Важливою особливістю фінансової складової є визначення під час оцінювання рівня забезпеченості власними фінансовими ресурсами та ступеня залежності підприємства від зовнішніх джерел формування активів
Організаційно-кадрова	Кадрове забезпечення для сучасної економічної системи відіграє важливу роль у контексті забезпечення її стійкості. Актуальність цієї складової зумовлена зростаючою цікавістю до розвитку корпоративної культури підприємства та її впливу на функціонування підприємства. Цінність дослідження трудового потенціалу полягає у визначенні рівня гнучкості системи управління, а також рівня компетенцій менеджменту та забезпеченості висококваліфікованими кадрами
Техніко-технологічна	Виробнича стійкість підприємства залежить від результатів його операційної діяльності. Саме обсяг і якість виробленої та реалізованої продукції, наданих послуг чи виконаних робіт є передумовою економічно стійкого функціонування підприємства. В контексті такої складової доцільно враховувати відповідність продукції за якісними та монетарними показниками
Маркетингово-логістична	Широкі можливості відкрились для маркетингової діяльності з техніко-технологічним розвитком суспільства. При цьому маркетингові ініціативи формують імідж компанії та її продукції, тобто є частиною ділової репутації компанії. Логістична складова може займати значну частку у структурі витрат підприємства, за умови, якщо специфіка діяльності потребує цього. При цьому маркетингово-логістична складова ілюструє виконання фази переміщення товарів, фінансових чи інформаційних потоків для задоволення потреб споживачів. Врахування даних такого змісту є актуальним в умовах сучасної економіки, оскільки вони впливають на рівень економічної стійкості підприємства
Інноваційна	Інноваційна складова може проявлятися у всіх аспектах економічної стійкості підприємства. Враховуючи темпи технічного прогресу, інновації стали необхідною компонентою стійкого функціонування сучасних суб'єктів економіки. Стійкість інвестиційного потенціалу в контексті реалій функціонування економічних систем створює конкурентну перевагу для суб'єкта господарювання

Запропонована система складових фінансової стійкості підприємств аграрної сфери повною мірою ілюструє змістовну характеристику досліджуваної економічної категорії. Використання виділених характерних ознак категорії «фінансова стійкість», здійснення на їх основі аналізу для встановлення об'єктивності наявних трактувань цього поняття не забезпечує повного уявлення про можливості стійкого розвитку сучасного підприємства, а також генерування адекватного категорійного апарату фінансової стійкості. Це зумовлено тим, що фінансова стійкість досліджується з різних позицій і як наслідок поняття цієї економічної категорії формується в контексті предмета наукового дослідження. Такий підхід забезпечує лише висвітлення предметно-орієнтованих особливостей категорії. При цьому такий аспект не дозволяє повною мірою виявити чіткий перелік фундаментальних ознак фінансової стійкості підприємств в умовах сучасної економіки.

Висновки. Фінансову стійкість як категорію можна позиціонувати в контексті статичного й динамічного підходів, передбачаючи рівновагу всіх елементів економічної системи господарюючої одиниці. При цьому дотримуються позицій, що ці елементи забезпечують реалізацію задекларованих зобов'язань та досягнення сформованих стратегічних цілей. Характерною ознакою фінансової стійкості є запас фінансово-ресурсної ємності досліджуваного об'єкта, яка реалізується за умов активізації дестабілізуючих чинників внутрішнього та зовнішнього характеру. Саме гнучкість і адаптивність економічних складових підприємницької структури, тобто можливість своєчасно й ефек-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

тивно реагувати на несприятливі зміни в середовищі функціонування суб'єкта господарювання, є рефлексією фінансової стійкості підприємства. Формування уніфікованого трактування поняття «фінансова стійкість» потребує врахування рівня дослідження економічної категорії. При цьому науковці виділяють внутрішню та зовнішню фінансову стійкість, які, по суті, диференціюють підсистеми цієї економічної категорії на керовані та некеровані підприємством фактори впливу.

Список використаних джерел

1. *Grishova I. Yu., Kryukova I. A., Zamlynskiy V. A., Galickiy A. N.* Scientific and methodical aspects of the formation of modern financial architecture for the enterprise. "Science progress in European countries: new concepts and modern solutions". March 28, 2013. – Stuttgart, Germany. Volume 3. pp. 29–32.
2. *Гришова І. Ю.* Соціально-економічне розвиток підприємств в контексті рішення економічних конфліктів / І. Ю. Гришова, Л. Е. Лебедь // Актуальні проблеми економіки і управління. – 2015. – № 2. – С. 33–37.
3. *Дем'яненко М. Я.* Теоретико-методологічні аспекти розвитку концепції фінансово-економічного захисту підприємств в аграрній сфері / М. Я. Дем'яненко, І. Ю. Гришова // Ukraine – EU. Modern technology, business and law : collection of international scientific papers : in 2 parts. Part 1. Modern priorities of economics, management and social development. Environmental protection collection. – Chernihiv : CNUT, 2015, pp. 107–110.
4. *Масленніков Є. І.* Методологічні та практичні засади дослідження системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства : [монографія] / Є. І. Масленніков. – Одеса : Прес-кур'єр, 2015. – 316 с.
5. *Крюкова І. О.* Формування фінансової безпеки агропромислових підприємств / І. О. Крюкова // Облік і фінанси АПК. – 2012. – № 4 (58). – С. 41–45.
6. *Кужель В. В.* Аналіз стимулюючих та дестабілізуючих чинників розвитку агропродовольчої сфери України / В. В. Кужель // Ukraine – EU. Modern technology, business and law : collection of international scientific papers : in 2 parts. Part 1. Modern priorities of economics, management and social development. Environmental protection collection. – Chernihiv : CNUT, 2015. – Р. 67–70.
7. *Кужель В. В.* Імунізація економіки агропродовольчої сфери в контексті реалізації принципів соціальної відповідальності бізнесу / В. В. Кужель // Економічний форум. – 2014. – № 3. – С. 17–22.
8. *Митяй О. В.* Науково-методологічні критерії формування механізму досягнення економічної безпеки підприємствами [Електронний ресурс] / О. В. Митяй, О. А. Хлистуна // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – Вип. 2. – Грудень. – С. 630–633. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/128.pdf>.
9. *Митяй О. В.* Альтернативні джерела підтримки та зміцнення економічної безпеки підприємств агропродовольчої сфери / О. В. Митяй, О. А. Хлистуна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: «Економічні науки». – 2014. – Вип. 9–1. – Ч. 1. – С. 57–60.
10. *Глушко О. В.* Фінансова стійкість як категорійне поняття / О. В. Глушко // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : збірник науково-технічних праць. – 2011. – Вип. 21.18. – С. 171–175.
11. *Борщук І. В.* Показники фінансової стійкості як складова виміру ефективності функціонування підприємства / І. В. Борщук, О. В. Глушко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2012. – № 722. – С. 17–21.
12. *Хома І. Б.* Формування системно-комплексного підходу в оцінці рівня економічної безпеки підприємства / І. Б. Хома // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. – 2008. – № 611. – С. 32–41.
13. *Шкарлет С. М.* Ідентифікація стану економічної безпеки в сучасних умовах інноваційного розвитку підприємств / С. М. Шкарлет // Стратегія розвитку України. – 2007. – № 1–2. – С. 304–315.
14. *Шкарлет С. М.* Еволюція категорії «безпека» в науковому та економічному середовищі / С. М. Шкарлет // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 6. – С. 6–12.